

Stang Christian Schweigaard (Christianas Šveigardas Stangas; 1900 kovo 15 Osle – 1977 liepos 2 Kirkenese; palaidotas Osle), norvegų kalbininkas. Norvegijos MA akademikas (1932). 1918 pradėjo studijuoti Oslo u-te, 1920–21 studijavo Paryžiuje (jam didelę įtaką turėjo Antoine'as Meillet). 1924 ir 1925 ilgesnį laiką pabuvojo Lietuvoje, susipažino su Kazimieru Būga ir Jonu Jablonskiu. Lietuvių kalbos jį mokė Antanas Vireliūnas. Padedamas Antano Salio gerai išstudijavo žemaičių tarmes. Ilgesnį laiką gyveno Marijampolėje. 1929 vėl lankėsi Lietuvoje, Vilniuje studijavo gudų kalbą, buvo nuvykęs į Zietelos apylinkes, Zasečių kaimą tyrinėti vietos lietuvių tarmės. 1931 tyrė lietuvių žvejų tarmę Mažojoje Lietuvoje. 1935–37 studijas tęsė Londone. 1936 Rygoje klausė Janio Endzelino, 1937 – Vienoje Nikolajaus Trubeckojaus paskaitų. 1938 studijų tikslais dar kartą lankėsi Lietuvoje. 1938–70 Oslo u-to prof. 1964–71 Norvegijos MA prezidentas, viceprezidentas.

Stangas – žymiausias norvegų slavistas ir baltistas. Jo daktaro disertacija „Mažvydo lietuviško Katekizmo kalba“ (*Die Sprache des litauischen Katechismus von Mažvydas*, Oslo, 1929) – detali pirmosios išspausdintos lietuviškos knygos lingvistinė analizė. Lietuvių kalba parašė straipsnį apie Martyno Mažvydo „Formos krikštymo“ (*Forma Chrikstima*) šaltinį (*Blt.* 12(1), 1976). Žurnale „Archivum Philologicum“ (3, 1932) paskelbė straipsnį „Archivalia“, kuriame pateikė vertingų duomenų apie kai kuriuos senuosius lietuvių raštijos paminklus ir jų autorius. Su Jurgiu Geruliu parašė knygą „Lietuvių žvejų tarmė Prūsijoje“ (*Das Fischerlitauisch in Preussen*, Kaunas, 1933); tai dabar jau išnykusios lietuvių kalbos šnektos prie Kuršių marių (Agilo, Gyventės, Nemunyno, Gilijos ir kt. kaimų) aprašas. Išgelbėjo mokslui ir lietuvišką Zasečių šnektą: jos apraše (*NTS* 18, 1958) sistemingai išdėstė pagrindines fonetikos ir morfologijos ypatybes, paneigė prūsišką tos šnektos kilmę. Stangas padėjo parengti spaudai savo mokytojo Olafo Brocho darbą apie dabar išnykusią Žirmūnų ir Bastūnų apylinkių lietuvių tarmę. Parašė nemažą vertingų straipsnių įvairiais lietuvių kalbos ir apskritai baltų kalbų istorinės gramatikos klausimais, ypač daug apie veiksmažodžio istoriją (*NTS* 5, 1932; 9, 1939; *ScSl* 5, 1959; 8, 1962). Rašė apie baltų kalbų dvibalsio *ui* vartoseną tam tikrą neigiamą atspalvį turinčiuose žodžiuose (*StB* 3, 1933), mėgino aiškinti dvibalsio *ie* kilmę (*NTS* 8, 1935). Parašė ir paskelbė kapitalinį veikalą „Baltų kalbų lyginamoji gramatika“ (*Vergleichende Grammatik der baltischen Sprachen*, Oslo ir kt., 1966). Jame apibūdino baltų kalbų ypatybes, kuriomis šios kalbos išsiskiria iš indoeuropiečių kalbų, aptarė senuosius baltų ir slavų kalbų santykius, pagrindinę veikalo dalį skyrė baltų kalbų lyginamajai fonetikai ir morfologijai. Veikaluose „Slavų ir baltų kalbų veiksmažodis“ (*Das slavische und baltische Verbum*, Oslo, 1942), „Skiriamieji leksiniai slavų, baltų ir germanų kalbų atitikmenys“ (*Lexikalische Sonderübereinstimmungen zwischen dem Slavischen, Baltischen und Germanischen*, Oslo ir kt., 1972) nagrinėjo baltų kalbų ir joms artimiausių indoeuropiečių kalbų bendrąsias problemas. Baltų kalbotyrai reikšmingi ir Stango slavistikos veikalai, kuriuose liečiami įvairūs baltų kalbų istorinės gramatikos klausimai – „Slavų kalbų kirčiavimas“ (*Slavonic Accentuation*, Oslo, 1957, ²1965) ir kt. Parašė dvi monografijas apie Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos kanceliarinę kalbą „Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos kanceliarinė vakarinių rusų kalba“ (*Die westrussische Kanzleisprache des Grossfürstentums Litauen*, Oslo, 1935), „Polocko miesto dokumentų senoji rusų kalba“ (*Die altrussische Urkundensprache des Stadt Polozk*, Oslo, 1939). Stangas aktyviai dalyvavo diskusijoje dėl baltų ir slavų kalbų senųjų santykių; jo nuomone, baltų ir slavų kalbos po indoeuropiečių prokalbės suskilimo sudariusios dialektinę sritį, kurioje atsiradę tų kalbų bendrų naujadarų; tačiau ir toje dialektinėje srityje egzistavusios tam tikros senos izoglosos, kurios vėlesnius baltų dialektus atskyrusios nuo vėlesniųjų slavų dialektų. Nemažą Stangas nusipelnė baltistikai ir savo pedagogine veikla. Jo mokiniai buvo: amerikiečiai Gordonas B. Fordas, Jules F. Levinas, islandas Jorundur Hilmarssonas, norvegai Helge D. Rinholmas, Terje Mathiassenas, lenkas Wojciechas Smoczyński ir kt.

R: *Opuscula linguistica: Ausgewählte Aufsätze und Abhandlungen*, Oslo, 1970. L: Sabaliauskas A., Zinkevičius Z. Christianas S. Stangas. *Žmonės ir kalba*, Vilnius, 1977; Sabaliauskas A. *Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorija 2*, Vilnius, 1982, p. 204–212; Sabaliauskas A. Norvegų mokslininkas, vaikštinėjęs Šešupės pakrantėmis. *Suvalkija 2*, 2001; *Donum Balticum to Professor Christian S. Stang on the occasion of his seventieth birthday 15 March 1970* / Edited by V. Rūke-Draviņa, Stockholm, 1970; Gallis A. Professor Christian S. Stang zum Gedächtnis (1900–1977). *ScSl* 23, 1978; Lunden S. S. Stang, Christian Schweigaard. *Lexicon Grammaticorum*, Tübingen, 1996. A. S.

Lietuvių kalbos enciklopedija, sudarė Kazys Morkūnas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008, p. 511–512.